

**Київський національний торговельно-економічний
університет Кафедра публічного управління та
адміністрування**

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»

Студентки 2 курсу, 8м групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне управління
та адміністрування»

Дайнеко Марія
Олександрівна

(підпис студента)

Науковий керівник
д.е.н,
доцент

Міняйло
Олександр
Іванович

(підпис керівника)

Гарант освітньої програми
д.держ.упр.
професор

Орлова
Наталія
Сергіївна

(підпис гаранта)

Київ 2019

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ.....	9
1.1. Сутність, цілі та принципи економічного розвитку.....	9
1.2. Типи та моделі економічного зростання.....	14
1.3. Циклічність економічного розвитку.....	16
РОЗДІЛ ІІ. СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	
202.1. Чинники, що визначають динаміку економічного розвитку.....	20
2.2. Інституційне забезпечення економічного розвитку держави.....	28
2.3. Формування та реалізація державної політики.....	33
РОЗДІЛ ІІІ. СТРАТЕГІЧНІ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	38
3.1. Проблеми економічного розвитку України та шляхи їх вирішення.....	38
3.2. Вплив глобалізаційних чинників на економічну політику держави.....	41
3.3. Пріоритети економічного розвитку України.....	48
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЄС – Європейський Союз;

ВВП – Валовий внутрішній продукт;

МЗС – Міністерство закордонних справ;

ООН – Організація Об'єднаних Націй;

НАТО – Організація Північноатлантичного договору;

НБУ – Національний банк України;

США – Сполучені Штати Америки;

ТНК – Транснаціональна компанія.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розвиток України як сучасної європейської, правової та демократичної держави характеризується глибокими, принциповими змінами практично в усіх сферах суспільного життя. Такі зміни, в свою чергу, передбачають ефективність функціонування економічної сфери, зокрема, розвиток фінансового сектору та успішність ведення господарської діяльності комерційних підприємств. В цьому аспекті важливим є питання вивчення ролі державного регулювання економічного сектору та комплексної інтернаціональної взаємодії всіх галузей економіки задля їх ефективного функціонування.

На сьогодні, характерною рисою економік практично всіх країн світу є надзвичайно швидкі темпи глобалізації, які кардинальним чином змінюють відносини між суб'єктами світогосподарської системи. Як свідчать дослідження вчених, сучасний стан розвитку процесів економічної системи наразі характеризується станом тісної взаємозалежності країн світу. В умовах економічних колапсів – економічних, фінансових, економічних криз призводить до мінімізації строків негативного впливу цих явищ на економіку різних країн, особливо тих, що мають недостатній рівень економічного розвитку. В таких умовах всі країни світу шукають ефективні напрямки збереження своєї економічної, фінансової, енергетичної безпеки і посилення своєї міжнародної конкурентоспроможності [4, 156-184].

Варто зазначити, що спроможність національної економіки розвиватись у тренді, окресленому сучасними викликами, значною мірою залежить від дієвості економічної політики держави. Досвід розвинених країн свідчить, що в економіці закладений важливий потенціал економічного зростання, який залучається до цього через державний вплив, належним чином забезпечений в інституційному аспекті. Спрямовання процесів розвитку економіки у напрямі забезпечення економічного зростання і досягнення цілей суспільного розвитку перебуває у

площині поєднання важелів економічної політики держави й ринкового саморегулювання. Глобальний розвиток щоразу більшою мірою визначається не лише змінами економічних параметрів, а й системою відносин, які задають імпульси новим трансформаційним зрушенням, що актуалізує увагу на необхідності вибору методологічної платформи для пояснення явищ і процесів та сценарного проектування їхнього розвитку [19, с. 16-23].

Крім того, в реаліях сьогодення ціллю державного регулювання економічного сектору вбачається можливість усталеного економічного розвитку. Реформування економічної галузі в нашій країні сприяють трансформаціям специфічної ролі держави в механізмах контролінгу комерційної сфери ведення бізнесу, моделюють економічне підґрунтя задля того, щоб забезпечити високий рівень ділової ініціативи, визнати необхідність державного впливу на економічне середовище. Наразі постало питання формування інститутів, які б змогли належним чином гармонізувати інтереси держави, підприємницьких кіл зокрема, а також громадськості загалом. Як відмічають науковці, діюча система державного регулювання господарської діяльності має ряд недоліків, зокрема: недостатня ефективність і високі витрати задля належної організації нагляду і контролю зі сторони повноважних органів; недостатньо дієвий механізм зворотного зв'язку між органами державної влади та підприємницьким товариством, часта зміна нормативної бази. Все це призводить до невиправдано великих витрат держави. Більше того, на даний момент актуальним залишається питання щодо дерегулювання [22, с. 7-11].

Слід зазначити, що зміст та напрями економічної політики держави були предметом розгляду багатьох вчених. Проте, як засвідчує аналіз літературних джерел, питання ролі держави в політиці економічному розвитку країни вивчене недостатньо. На сьогоднішній день у вітчизняній економічній практиці відсутня чітка концепція визначення завдань, цілей та процесу формування державної політики в економічному середовищі, недостатньо розкрито економіко-організаційні та фінансово-управлінські засоби державного регулювання, відсутнє

розуміння інструментарію прогнозування, програмування та планування пріоритетних напрямків економічного розвитку України.

Отже, вищезазначені факти обумовлюють актуальність нашого дослідження для сучасної економічної науки.

Мета та завдання дослідження. *Метою роботи* було проаналізувати особливості державної політики економічного розвитку України в сучасних умовах та змодельовати пріоритетні напрямки державного регулювання економічної сфери.

Для досягнення мети були поставлені наступні *завдання*:

1. розглянути теоретичні засади економічного розвитку держави;
2. визначити сутність, цілі та принципи економічного розвитку;
3. з'ясувати типи та моделі економічного зростання, а також циклічність економічного розвитку;
4. проаналізувати сучасний стан і тенденції економічного розвитку України;
5. дослідити рівень інституційного забезпечення економічного розвитку держави ;
6. окреслити стратегічні програми економічного розвитку України;
7. спроектувати пріоритетні напрямки подальшого економічного розвитку держави.

Об'єкт дослідження – процес економічного розвитку держави в сучасних умовах функціонування.

Предмет дослідження – особливості державного регулювання економічної сфери та пріоритетні напрямки розвитку України з точки зору ефективності економіки.

У роботі застосовуються такі загальнонаукові **методи дослідження** як

- 1) методи системного аналізу,
- 2) порівняльно-правовий метод,
- 3) аналіз наукової літератури,
- 4) спостереження,
- 5) абстрагування,

б) узагальнення.

Теоретично - інформаційну базу дослідження склали праці таких науковців, як Т. Артѳомова, О. Білорус, Є. Ветров, В. Волошин, А. Гальчинський, І. Жовква, Ю. Зайцев, М. Кастельс, О. Кисельов, О. Кілієвіч, В. Лагутін, С. Мочерний, О. Носова, Т. Рожкова, Г. Старостенко, Ю. Уманців, А. Чухно, І. Шкодїна, О. Шнипко та інші.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в теоретичному узагальненні та розробці нових підходів до формування ефективного державного регулювання економічної сфери в сучасних умовах функціонування, з врахуванням особливостей розвитку сучасної гео економічної парадигми.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що дослідження ґрунтується на результатах поглибленого вивчення особливостей ролі держави в процесі регулювання економічною галуззю, а його основні положення і одержані емпіричні результати можуть бути впроваджені в законотворчу діяльність шляхом підготовки пропозицій щодо подальшого вдосконалення засобів державного регулювання та ефективного використання механізмів державного управління.

Обсяг та структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Зміст роботи викладено на 61 сторінці друкованого тексту, з них основний текст займає 56 сторінок. Список використаних джерел складається із 56 найменувань та займає 5 сторінок.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

1.1. Сутність, цілі та принципи економічного розвитку

Економічний розвиток - це процес, завдяки якому поліпшується економічний добробут і якість життя нації, регіону або місцевої громади. У той час як економічний розвиток є політичним втручанням, спрямованим на поліпшення добробуту людей, економічне зростання - це феномен ринкової продуктивності і зростання ВВП. Отже, як зазначає економіст Амартія Сіна, «економічне зростання є одним з аспектів процесу економічного розвитку». Точне визначення економічного розвитку було оскаржене: в той час як економісти в 20-м столітті розглядали розвиток головним чином з точки зору економічного зростання, соціологи натомість наголошували ширші процеси змін і модернізації. Вчений з питань розвитку та урбаністики Карл Сейдман резюмує економічний розвиток як процес створення і використання фізичних, людських, фінансових і соціальних активів для створення поліпшеного і широко розповсюдженого економічного добробуту та якості життя для спільноти або регіону [13, с. 57-82].

В свою чергу, Дафна Грінвуд і Річард Холт відрізняють економічний розвиток від економічного зростання на тій підставі, що економічний розвиток - це «широке і стійке підвищення загального рівня життя людей в співтоваристві», і такі показники зростання, як дохід на душу населення, не обов'язково співвідносяться з поліпшенням якості життя.

Економічний розвиток є ширшою концепцією та має якісні виміри. Економічний розвиток має на увазі економічне зростання плюс прогресивні зміни в деяких важливих змінних, які визначають добробут людей, наприклад, охорону здоров'я, освіту.

Економічний розвиток - це термін, який економісти, політики і інші часто використовували в 20-м столітті. Концепція, однак, існувала на Заході століттями. Модернізація, вестернізація і особливо індустріалізація - це інші терміни, які

люди використовували під час обговорення економічного розвитку. Економічний розвиток має прямий зв'язок з навколишнім середовищем.

Варто зауважити, що незважаючи на нез'ясованість походження концепції терміну, деякі вчені стверджують, що розвиток тісно пов'язаний з еволюцією капіталізму і загибеллю феодалізму. Інші пов'язують це з постколоніальним станом. Так, Менселл і Вен також стверджують, що під економічним розвитком після Другої світової війни розуміється економічне зростання, а саме збільшення доходів на душу населення і (якщо в даний час відсутня) досягнення рівня життя, еквівалентного рівню життя в промислово розвинених країнах [35, с. 52-54].

Економічний розвиток також можна розглядати як статичну теорію, яка документує стан економіки в певний момент часу. Згідно Schumpeter and Backhaus (2003 рік), зміни в цьому стані рівноваги для документування в економічній теорії можуть бути викликані як зовнішніми чинниками.

Показово, що економічний розвиток виникає в післявоєнний період відновлення, розпочатий США. У 1949 році під час своєї інавгураційної промови президент Гаррі Трумен назвав розвиток нерозвинених територій пріоритетним для Заходу. З 1945 року було кілька основних етапів розвитку теорії. Олександр Гершенкрон стверджував, що чим менше розвинена країна на початку економічного розвитку (у порівнянні з іншими), тим імовірніше виникнення певних умов. Отже, всі країни не прогресують однаково. З 1940-х по 1960-ті роки держава відігравала велику роль у сприянні індустріалізації в країнах, що розвиваються, дотримуючись ідеї теорії модернізації [36, с. 289-340].

За цим періодом пішов короткий період розвитку основних потреб, зосереджений на розвитку і перерозподілі людського капіталу в 1970-х роках. Неолібералізм з'явився в 1980-х роках, висуваючи порядку денного про вільну торгівлю. В економіці вивчення економічного розвитку було пов'язано з розширенням традиційної економіки, яка повністю орієнтована на національний продукт або сукупний випуск товарів і послуг. Економічний розвиток був пов'язаний з розширенням народних прав і їх відповідних можливостей, захворюваності, харчування, грамотності, освіти та інших соціально-економічних

показників. Під впливом кейнсіанської економіки, яка виступає за державне втручання, і неокласичної економіки, що підкреслює необхідність скорочення втручання, з ростом швидко країн (Сінгапур, Південна Корея, Гонконг) і планові уряду (Аргентина, Чилі, Судан, Уганда), економічний розвиток і, в більш загальному плані, економіка розвитку з'явилися на тлі цих теоретичних інтерпретацій того, як економіка процвітає в середині 20-го століття.

Крім того, економіст Альберт О. Хіршман стверджував, що економічний розвиток ріс, щоб зосередитися на бідних регіонах світу, перш за все в Африці, Азії і Латинській Америці. Також стверджується, особливо азіатськими і європейськими прихильниками розвитку інфраструктури, що систематичні довгострокові державні інвестиції в транспорт, житло, освіту та охорону здоров'я необхідні для забезпечення сталого економічного зростання в країнах, що розвиваються [36, с. 289-340].

Економічне зростання пов'язане зі збільшенням рівня виробництва, але економічний розвиток пов'язаний зі збільшенням обсягу виробництва в поєднанні з поліпшенням соціального та політичного добробуту людей в країні. Таким чином, економічний розвиток охоплює як зростання, так і добробут. Теоретики залежності стверджують, що в бідних країнах іноді спостерігається економічне зростання при мінімальних ініціативах економічного розвитку або взагалі без них; наприклад, в тих випадках, коли вони функціонували в основному в якості постачальників ресурсів в багатьох промислово розвинених країнах. Однак є протилежний аргумент, що зростання викликає розвиток, тому що частина збільшення доходів витрачається на такі чинники людського розвитку, як освіта та охорона здоров'я. Існує думка, що економічне зростання і розвиток є двосторонніми відносинами.

За переконанням вчених, перша ланцюжок складається з економічного зростання, що сприяє розвитку людського потенціалу, оскільки економічне зростання, ймовірно, призведе до того, що сім'ї і окремі особи будуть використовувати свої підвищені доходи для збільшення витрат, що, в свою чергу, сприяє розвитку людини. У той же час, із зростанням споживання та збільшення

видатків, системи охорони здоров'я, освіти та інфраструктури ростуть і сприяють економічному зростанню.

Крім збільшення приватних доходів, економічне зростання також генерує додаткові ресурси, які можна використовувати для поліпшення соціальних послуг таких як охорона здоров'я, безпечна питна вода. Шляхом генерування додаткових ресурсів для соціальних послуг нерівномірний розподіл доходів буде пом'якшено, оскільки такі соціальні послуги розподіляються порівну по кожній спільноті, що приносить користь кожній людині.

Якщо коротко, зв'язок між людським розвитком та економічним розвитком можна пояснити трьома способами. По-перше, збільшення середнього доходу веде до поліпшення здоров'я і харчування (відомий як розширення можливостей за рахунок економічного зростання). По-друге, вважається, що соціальні результати можуть бути поліпшені тільки шляхом скорочення бідності за доходами (відомої як розширення можливостей за допомогою скорочення бідності).

Нарешті, соціальні результати також можуть бути поліпшені за допомогою основних послуг, таких як освіта, охорона здоров'я і чиста питна вода. Науковці також вважають, що для зростання і розвитку необхідний цілий ряд основних будівельних блоків [38, с. 209-218].

Наприклад, деякі економісти вважають, що фундаментальним першим кроком до розвитку і зростання є вирішення питань прав власності, в іншому випадку тільки невелика частина економічного сектора зможе брати участь в зростанні. Тобто без урахування прав власності, включених в рівняння, неформальний сектор залишиться поза основною економікою, буде виключений і не матиме таких же можливостей для навчання. Багатонаціональні корпорації можуть також впливати на економічний розвиток країн або вносити в нього свій внесок.

Розглянемо більш детально цілі економічного розвитку. Розвиток країни було пов'язано з різними концепціями, але в цілому охоплює економічне зростання за рахунок більш високої продуктивності, політичних систем, які

якомога точніше представляють переваги своїх громадян, розширення прав на всі соціальні групи і можливостей їх отримання, також сюди відноситься належна функціональність установ і організацій, здатних виконувати більш складні з технічної та технічної точки зору завдання, тобто підвищувати податки і надавати громадські послуги. Ці процеси описують можливості держави управляти своєю економікою, політикою, суспільством і державним управлінням.

Як правило, політика економічного розвитку намагається вирішити проблеми в цих сферах. Маючи це на увазі, економічний розвиток зазвичай пов'язується з поліпшеннями в різних галузях або показниках (таких як рівень грамотності, очікувана тривалість життя і рівень бідності), це може бути причинами економічного розвитку, а не наслідками конкретних програм економічного розвитку [43, с. 30-32].

Наприклад, поліпшення в галузі охорони здоров'я та освіти тісно пов'язані з економічним зростанням, але причинно-наслідковий зв'язок з економічним розвитком може бути неочевидним. У будь-якому випадку важливо не чекати, що конкретні програми економічного розвитку зможуть вирішити багато проблем одночасно, оскільки це поставить перед ними нездоланні мети, які навряд чи вдасться досягти. Будь-яка політика розвитку повинна ставити обмежені цілі і поступовий підхід, щоб не стати жертвою передчасного навантаження. Часто цілі економічного розвитку конкретних країн не можуть бути досягнуті, тому що у них немає державних можливостей зробити це. Наприклад, якщо країна не має достатніх можливостей для виконання основних функцій, таких як забезпечення безпеки або надання основних послуг, малоймовірно, що програма, яка прагне розвивати зону вільної торгівлі, особливі економічні зони, наприклад, або поширювати щеплення серед уразливих груп населення, може виконати їхні цілі.

1.2. Типи та моделі економічного зростання

Економічна модель є спрощеною, часто математичною структурою, яка призначена для відображення складних процесів. Часто економічні моделі мають структурні параметри. Модель може мати різні зовнішні змінні характеристики. Вони, в свою чергу, можуть змінюватися для створення різних відповідей з економічних перемінних показників. Методологічне використання моделей включає дослідження, теоретизування і адаптацію теорій до світової практики. У загальних рисах, економічні моделі мають дві функції [47, с. 37-49]:

1. спрощення і відволікання від спостережуваних даних,
2. відбір даних на основі парадигми в економетричного дослідження.

Слід підкреслити, що спрощення є особливо важливим для економіки, враховуючи величезну складність економічних процесів. Цю складність можна пояснити різноманітністю факторів, що визначають економічну активність. До цих факторів належать [50, с. 59-73]:

- індивідуальні та спільні процеси прийняття рішень,
- обмеженість ресурсів,
- екологічні та географічні обмеження,
- інституційні та юридичні вимоги,
- суто випадкові зміни.

Тому економісти повинні зробити обґрунтований вибір, які змінні і які відносини між цими змінними актуальні і які способи аналізу та подання цієї інформації корисні. На додаток до їхнього професійного академічному інтересу, використання моделей включає в себе [53, с. 78-92]:

- Прогнозування економічної активності таким чином, щоб висновки логічно пов'язані з припущеннями;
- Пропозиція економічної політики для зміни майбутньої економічної діяльності;
- Подання аргументованих аргументів для політичного обґрунтування економічної політики на національному рівні, для пояснення і впливу на

стратегію компанії на рівні фірми або для надання розумних порад з економічних рішень домогосподарств на рівні домогосподарств.

- Планування і розподіл, в разі централізовано планованої економіки, і в менших масштабах, в логістиці та управлінні від бізнесу.
- У фінансах з 1980-х років для торгівлі використовуються прогнозуючі моделі (інвестиції і спекуляції).

Варто зазначити, що сучасні економічні моделі не претендують на те, щоб бути теоріями всього економічного; будь-які такі претензії будуть негайно зірвані через обчислювальної неможливості і неповноти або відсутності теорій для різних типів економічної поведінки. Таким чином, висновки, зроблені з моделей, будуть приблизними уявленнями економічних фактів. Проте, правильно побудовані моделі можуть видалити сторонню інформацію і виділити корисні наближення ключових відносин.

Розглянемо існуючі типи моделей економічного зростання. Залежно від того, чи є всі змінні моделі детермінованими, економічні моделі можна класифікувати як стохастичні або нестохастичні моделі; в залежності від того, чи є всі змінні кількісними, економічні моделі класифікуються як моделі дискретного або безперервного вибору; відповідно до передбачуваної мети / функції моделі їх можна класифікувати на кількісні або якісні; відповідно до мети моделі її можна класифікувати як модель загальної рівноваги, модель часткової рівноваги або навіть модель нерівноваги; відповідно до характеристик економічного агента моделі можуть бути класифіковані як моделі раціонального агента та моделі репрезентативного агента.

При цьому стохастичні моделі формуються з використанням випадкових процесів. Вони моделюють економічні значення з плином часу. Велика частина економетрики заснована на статистиці, щоб сформулювати і перевірити гіпотези про ці процеси або оцінити параметри для них [27, с. 188-229].

Нестохастичні моделі можуть бути суто якісними, наприклад, відноситися до теорії соціального вибору або кількісними, які передбачають раціоналізацію

фінансових змінних, наприклад, з гіперболічними координатами чи конкретними формами функціональних відносин між змінними).

Якісні моделі, наприклад, при плануванні сценарію, в якому розігруються можливі майбутні події.

Агрегатні моделі. Макроекономіка повинна мати справу з сукупними кількостями, такими як обсяг виробництва, рівень цін, процентна ставка і так далі.

Отже, більшість економічних моделей спираються на ряд припущень, які не зовсім реалістичні. Наприклад, передбачається, що агенти мають досконалу інформацію, а ринки, як вважають, стають прозорими. Або в моделі можуть бути відсутніми проблеми, важливі для розглянутого питання, такі як зовнішні фактори.

1.3. Циклічність економічного розвитку

Економічний цикл - це коливання економіки між періодами розширення (зростання) і скорочення (рецесії). Такі фактори, як валовий внутрішній продукт (ВВП), процентні ставки, загальна зайнятість і споживчі витрати, можуть допомогти визначити поточну стадію економічного циклу.

Алгоритм роботи економічного циклу складається із 4-х стадій економічного циклу, які також називають діловим циклом. Ці чотири стадії - розширення, пік, стиснення і занепад. На етапі розширення в економіці спостерігається відносно швидкий ріст, процентні ставки, як правило, низькі, зростання виробництва і інфляційний тиск. Пік циклу досягається, коли зростання досягає максимальної швидкості. Пікове зростання зазвичай створює деякі дисбаланси в економіці, які необхідно виправляти. Ця корекція відбувається через період скорочення, коли зростання сповільнюється, зайнятість падає, а ціни застоюються. Падіння циклу досягається, коли економіка досягає мінімуму, і зростання починає відновлюватися [25, с. 567-580].

Таким чином, економічний цикл відноситься до загального стану економіки, що проходить чотири етапи по циклічній схемою. При цьому економічні цикли

знаходяться в центрі уваги економічних досліджень і державної політики. Розуміння економічних циклів може бути дуже корисним для бізнесу та інвесторів. Так, Національне бюро економічних досліджень (NBER) є остаточним джерелом встановлення офіційних дат для економічних циклів США. Вимірюючи по змінам валового внутрішнього продукту (ВВП), NBER вимірює тривалість економічних циклів від одного занепаду до іншого або від піку до наступної фази піку.

Відомо, що з 1950-х років по сьогоднішній день економічні цикли в США тривали в середньому близько п'яти з половиною років. Проте, тривалість циклів коливається в широких межах: від 18 місяців в період від піку до піку в 1981-1982 роках до нинішнього рекордного розширення, який розпочався в 2009 році. Така широка зміна довжини циклу розвіює міф про те, що економічні цикли можуть померти від старості або є звичайним природним ритмом діяльності, подібним фізичним хвилям або коливальним маятником. Однак, є деякі дебати щодо того, що визначає їх довжину і що змушує цикли існувати [10, с. 4-17].

Приклади економічних циклів. Монетаристська школа економічної думки пов'язує економічний цикл з кредитним циклом. Зміни процентних ставок можуть знизити або стимулювати економічну активність, зробивши запозичення домашніх господарств, підприємств і уряду більш-менш дорогими. На додаток до складності інтерпретації бізнес-циклів відомий економіст і протомонетарист Ірвінг Фішер стверджував, що не існує такого поняття, як рівновага, і, отже, цикли існують, тому що економіка природним чином переходить через діапазон нерівноваги, оскільки виробники постійно переінвестовують або недоінвестовують, оскільки вони намагаються відповідати постійно мінливим вимогам споживачів [16, 289-310].

Компанії та інвестори також повинні управляти своєю стратегією протягом економічних циклів, не стільки для того, щоб контролювати їх, скільки для того, щоб вижити і, можливо, отримати з них прибуток.

Кейнсіанський підхід стверджує, що зміни сукупного попиту, підбурювані власної нестійкістю і нестабільністю інвестиційного попиту, відповідають за

формування циклів. Коли, з якої-небудь причини, ділові настрої стають похмурими, а інвестиції сповільнюються, це може привести до самореалізації петлі економічної хвороби. Менше витрат означає менше попиту, що спонукає підприємства звільняти працівників і скорочувати їх ще більше. На думку кейнсіанців, безробітні несуть в собі менші споживчі витрати, і вся економіка псується, і немає ясного рішення, крім державного втручання і економічних стимулів.

Австрійські економісти стверджують, що маніпулювання кредитними і процентними ставками з боку центрального банку створює нестійкі спотворення в структурі взаємин між галузями і підприємствами, які виправляються під час рецесії. Кожного разу, коли центральний банк знижує ставки нижче того, що, природно, визначить ринок, інвестиції і бізнес відхиляються в сторону галузей і виробничих процесів, які отримують найбільшу вигоду від низьких ставок. Але в той же час реальні заощадження, необхідні для фінансування цих інвестицій, придушуються штучно низькими ставками. В кінцевому підсумку, нестійкі інвестиції збанкрутіють через низку провалів бізнесу і зниження цін на активи, що призведе до економічного спаду.

Потрібно наголосити, що уряди країн та великі фінансові інститути використовують різні засоби, щоб спробувати управляти ходом і наслідками економічних циклів. У розпорядженні урядів є також фіскальна політика. Щоб закінчити рецесію, уряд може використовувати експансіоністську фіскальну політику, яка включає швидкі витрати дефіциту. І навпаки, він може використовувати обмежувальну фіскальну політику, щоб запобігти перегріву економіки під час розширень, обкладаючи податком і керуючи профіцитом бюджету для скорочення сукупних витрат [13, 178-222].

Водночас центральні банки намагаються використовувати грошово-кредитну політику, щоб допомогти керувати і контролювати економічний цикл. Коли цикл досягає спаду, центральний банк може знизити процентні ставки або проводити експансіоністську грошово-кредитну політику для збільшення витрат і інвестицій. Під час розширення він може використовувати стримуючу монетарну

політику, підвищуючи відсоткові ставки і сповільнюючи приплив кредитів в економіку, щоб знизити інфляційний тиск і необхідність корекції ринку. У періоди розширення інвестори прагнуть купувати компанії в області технологій, засобів виробництва і основний енергії. У періоди спаду інвестори звертають увагу на покупку таких компаній, як комунальні послуги, фінанси та охорону здоров'я. Отже, компанії, які можуть відстежувати взаємозв'язок між своєю продуктивністю і діловими циклами з плином часу, можуть вибудовувати стратегію фінансового захисту від майбутніх спадів і підготуватися до того, щоб максимально використовувати переваги економічного зростання.

Отже, економічний розвиток - це процес, завдяки якому поліпшується економічний добробут і якість життя нації, регіону або місцевої громади. Часто цілі економічного розвитку конкретних країн не можуть бути досягнуті, тому що у них немає державних можливостей для цього. В залежності від того, чи є всі змінні моделі детермінованими, економічні моделі можна класифікувати на стохастичні або нестохастичні моделі; на моделі дискретного або безперервного вибору; на кількісні або якісні; на моделі загальної рівноваги та моделі часткової рівноваги, на моделі раціонального та репрезентативного агента.. Економічний цикл - це коливання економіки між періодами розширення (зростання) і скорочення (рецесії). Такі фактори, як валовий внутрішній продукт (ВВП), процентні ставки, загальна зайнятість і споживчі витрати, можуть допомогти визначити поточну стадію економічного циклу.

РОЗДІЛ II.

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

2.1. Чинники, що визначають динаміку економічного розвитку

На сьогоднішній день методологія наукового аналізу при вивченні та проектуванні заходів щодо удосконалення механізму формування будь-якого процесу потребує чітких інтерпретацій наступних компонентів: об'єкту, предмету, цілей і механізмів для їх втілення. При цьому під об'єктом розуміємо такий процес, який породжує проблемне явище, а під предметом розуміється те, що міститься у межах об'єкту та має співвідноситися з ним як частина до загального, мета – ціль, яку потрібно виконати та певну сукупність дій, завдяки яким намічені цілі досягаються [14, с. 477-482].

Слід зазначити, що наразі не існує однієї загальної інтерпретації управління явищем економічного зростання, що, в свою чергу, суттєво ускладнює реалізацію дієвих механізмів з його формування та втілення у межах вітчизняних організацій. Варіативність підходів до визначення, насамперед, виявляється у тому, що значна кількість дослідників не виокремлює компоненти зазначеного явища. Як правило, концепція стратегічного управління економічним зростанням відображає політику держави (включаючи і фінанси), представлену в системі принципів і основних цілей її діяльності, характер взаємозв'язку суб'єкта й об'єкта управління, механізм взаємодії між елементами господарської та організаційної структури, а також форми і методи їх адаптації до умов, що змінюються макросередовища.

Сучасна теорія стратегічного менеджменту розділяє всі стратегії економічного розвитку держави на три основні класи [1, с. 19-25]:

- 1) корпоративну стратегію;
- 2) функціональні стратегії;
- 3) стратегії окремих бізнес-одиниць.

Такого висновку в процесі класифікації національних стратегій країни дотримуються практично всі сучасні вчені. Фінансова стратегія відноситься до класу функціональних стратегій держави і характеризується певними особливостями. Характер цих особливостей функціональної стратегії країни найбільш чітко з нашої точки зору сформульовано в роботі відомих американських вчених Дж. Хангер і Т. Уїлена, які відзначають: «Функціональна стратегія (Funktional Strategy) - це підхід, при якому конкретна функціональна служба вносить свій внесок в досягнення загальних цілей корпорації, бізнес-одиниць і їх стратегій. Вона концентрується на розробці і посилення відповідних відмінних компетенцій, завдяки яким корпорація або бізнес-одиниця отримує конкурентні переваги».

Розглянемо інтерпретацію поняття «фінансова стратегія», дане різними авторами. Так, на думку І. Бланка, фінансова стратегія є одним з важливих різновидів функціональних стратегій країни на макрорівні, яка дбає про всебічне забезпечення базових напрямків розвитку фінансового стану та фінансових взаємин за допомогою створення довгострокової фінансової мети та способів щодо її реалізації. Крім того, фінансова стратегія забезпечує ґрунтовну кореляцію напрямків моделювання і користування фінансовими ресурсами при змінливих умовах зовнішнього середовища, що, в свою чергу призводить до економічного зростання держави. Інші вчені відмічають, що фінансові стратегії являють собою один із різновидів функціональних стратегій держави, що спрямований на забезпечення базових напрямків розвитку її функціонування та допомагає реалізовувати засадничу стратегічну ціль – максимізацію благополуччя власників бізнесу. О. Хандій вважає фінансову стратегію узагальнюючою моделлю дій, що є необхідною для досягнення поставлених цілей в рамках корпоративної місії шляхом координації, розподілення та процесу користування фінансовими потоками в межах країни [13, с. 57-82].

Згідно І. Бланку, в залежності від стадії життєвого циклу економічних показників держави розрізняють [24]:

- стратегію фінансової підтримки прискореного зростання держави;
- стратегію фінансового забезпечення стійкого зростання;
- антикризову фінансову стратегію або стратегію фінансового оздоровлення.

Якщо є відхилення від намічених планів при реалізації фінансової стратегії, перед фінансовим менеджментом виникає проблема коригування цільових орієнтирів, за допомогою яких можливо подолати «хвороби росту» і «організаційні патології» і підвищити ефективність реалізації обраної стратегії розвитку бізнесу на міждержавному рівні.

Водночас проаналізуємо інтерпретацію терміну «трансформація фінансів». Це поняття використовується переважним чином для опису стратегічних ініціатив, спрямованих на поліпшення фінансів країни. Даний процес може включати безліч завдань, від скорочення бюджетного циклу до впровадження нового програмного забезпечення для бухгалтерського обліку та скорочення накладних витрат. Однак, на нашу думку, загальна мета будь-якої трансформації однакова: привести фінанси у відповідність до загальної стратегії держави, щоб підвищити її ефективність і поліпшити якість обслуговування своїх внутрішніх стратегічних партнерів. Як правило, це можна віднести до поліпшення одного або декількох факторів трансформацій із нижче перерахованих [19, с. 16-23]:

1. Управління. Основні обов'язки цього компонента перетворень включають в себе облік, аудит і складання бюджету. Важливість цієї галузі в основному пов'язана з дотриманням, контролем та мінімізацією витрат.

2. Масштаб. Даний фактор трансформацій зазвичай використовується у відповідь на нові вимоги бізнесу (зростання, придбання, нові ринки). Мета полягає в тому, щоб фінанси могли ефективно обслуговувати і інтегрувати зростаючий бізнес.

3. Послуги. Цей тип змін спрямований на забезпечення кращого фінансового розуміння стратегічного партнерства, часто за допомогою нової і розширеної аналітики.

При цьому вчені діагностують перешкоди для успішної трансформації фінансів. Зокрема, найбільшою помилкою, яку може зробити урядова політика держави, полягає в тому, що вона має занадто широку мету, зрозумівши, що їй потрібна фінансова команда «світового рівня». Занадто часто це означає, що держава буде намагатися скоротити витрати і одночасно збільшити послуги. Так, порівняння з метриками «світового рівня» може привести до наступних проблем [36, с. 289-340]:

- Тільки з акцентом на витрати. Управління витратами дійсно є важливим аспектом трансформації фінансів, але воно має бути реалістичним. Країни, як правило, використовують еталон галузевого стандарту, часто у вигляді відсотка від виручки, в якості мети для своєї власної команди, що зазвичай означає значне загальне скорочення бюджету. Це залишає команди погано підготовленими, щоб реагувати на мінливі потреби бізнесу.

- Недооцінка складності бізнесу та додаткових послуг. Швидко мінливі ринки, технології та комерційні підприємства ускладнюють прогнозування аналітичних державних потреб. Тому важливо, щоб країни враховували деякий відтік у міру проходження і вивчення нових інтеграцій, аналізу і процесів. Аналіз державного регулювання показує, що географічний обхват і сфера діяльності країни вдвічі більше, ніж виручка для фінансових витрат.

- Пошук універсального задоволення клієнтів. Намагаючись зробити занадто багато речей, держава може бути відвернута від того, щоб зосередитися на областях, які є найбільш прибутковими для неї.

Разом із тим, сучасній практиці фінансового управління відомі дієві та ефективні механізми фінансової трансформації. Серед них [39, с. 15-74]:

1. Планування власної діяльності.

Фактично, це означає приведення фінансової стратегії у відповідність до майбутнього стану бізнесу, зосередившись на власній унікальній національній

стратегії та приділяючи менше уваги історичним чи галузевим орієнтирам. Країни можуть почати з визначення того, що вони в даний час роблять, і того, що вони прагнуть зробити.

2. Встановлення цілей.

Це дозволить направити існуючий фінансовий стан в необхідне фінансове русло. Даний фактор орієнтований на віддачі від інвестицій для держави, а не на вартості обслуговування.

Отже, фінансові трансформації - це безперервний процес. Він вимагає періодичних переглядів окресленого плану перетворення, оскільки бізнес повсякчас продовжує розвиватися. Застосування фінансової стратегії, орієнтованої на прискорений ріст країни, дозволяє забезпечити діяльність держави достатнім обсягом фінансових ресурсів, що, в свою чергу, дає можливість нарощувати оборотні і необоротні активи, прискорити операційну діяльність і підтримувати високий рівень ділової активності на національному рівні. При цьому методологічний інструментарій та набір показників для реалізації фінансової стратегії може бути уточнений шляхом розширення ключових показників і збільшення кількості варіацій фінансових стратегій. Це дозволить внести коригування в основні положення, зроблені в дослідженнях на даний момент.

Разом із тим, загальний зміст стратегічних управлінь полягає в імплементації механізмів, які сприяють динаміці економічного розвитку. Своєчасна реалізація спеціальних методик та інструментів управління фінансовими ресурсами, а також діагностування фінансового становища організації на предмет забезпечення безперервної діяльності держави за допомогою управління ризиками зовнішнього та внутрішнього характеру з метою усунення кризи призводить до сталого розвитку економіки держави.

Розглянемо існуючі підходи до управління, які мають вплив та визначають динаміку економічного розвитку.

Value Based Management (VBM) - це філософія і підхід до управління, який дозволяє і підтримує створення максимальної вартості в державах, як правило,

максимізацію акціонерної вартості. VBM охоплює процеси створення, управління і вимірювання вартості. Процес створення вартості вимагає розуміння привабливості ринку або галузі, в якій людина конкурує, в поєднанні з конкурентною позицією по відношенню до інших гравців. Як тільки це розуміння буде встановлено і пов'язане з ключовими факторами ланцюжка створення вартості для потоку готівки і прибутковості, конкурентна стратегія може бути встановлена або змінена для максимізації майбутнього прибутку. Ціннісно-орієнтоване управління об'єднує спільні прагнення держави, аналітичні методи і процеси управління з ключовими факторами цінності. Три елементи управління на основі вартості [50, с. 59-73]:

- Створення вартості. Держава може збільшити або створити максимальну майбутню вартість, яка буде більш-менш наближеною до стратегії управління цінністю.
- Управління, управління змінами, організаційна культура, комунікація, лідерство.
- Вимір цінності. Управління на основі вартості залежить від корпоративної мети і корпоративних цінностей. Корпоративна мета може бути або економічною (акціонерна вартість), або може бути націлена на інших учасників безпосередньо (зацікавлена сторона).

Виділяють наступні переваги управління на основі вартості:

- Сприяє створенню вартості послідовно.
- Підвищує корпоративну прозорість.
- Допомогає організаціям справлятися з глобалізованим і нерегульованим ринком капітала.
- Узгоджує інтереси (топ-менеджерів) з інтересами акціонерів і зацікавлених осіб.
- Полегшує спілкування з інвесторами, аналітиками і спілкування з зацікавленими сторонами.
- Покращує внутрішнє спілкування про стратегії.
- Запобігає недооцінці акцій.

- Встановлює чіткі пріоритети управління.
- Допомагає збалансувати короткострокові, середньострокові і довгострокові компроміси.
- Заохочує створення інвестицій.
- Покращує розподіл ресурсів.
- Оптимізує планування та бюджетування.
- Встановлює ефективні цілі для компенсації.
- Полегшує використання акцій для злиття або поглинання.
- Запобігає поглинанню.
- Допомагає краще управляти підвищеною складністю і більшою невизначеністю та ризиком.

При цьому економічна стабільність має здійснюватися наступним чином, з врахуванням етапності [49, с. 28-44]:

- подолання неплатоспроможності,
- відтворення фінансової стабільності,
- реалізація політики фінансової рівноваги в межах певного періоду.

Проведені дослідження по вивченню теорії і практики фінансового менеджменту державного регулювання дозволили сформулювати ряд узагальнень:

- розробка фінансової стратегії і пріоритетних напрямків фінансової політики здійснюється на основі стратегічно орієнтованої фінансової моделі;
- стратегічний підхід до управління фінансами в межах держави обумовлює доцільність використання сучасної вартісної моделі фінансового управління;
- в даній моделі стратегічна мета може бути виражена різними цільовими показниками фінансової результативності - акціонерної вартістю компаній, рентабельністю чистих активів, рентабельністю інвестованого капіталу;
- процеси розробки та реалізації фінансової стратегії ґрунтуються на багаторівневої декомпозиції стратегічного показника на складові, які забезпечують взаємодію і взаємозумовленість стратегії і тактики управління фінансами країни;

- всі методи і інструменти обґрунтування управлінських рішень, задіяні в одній фінансовій моделі, працюють на основі узгодженої, збалансованої системи показників, в складі яких домінують чинники вартості;
- використання гнучких форм і методів фінансового планування та управління здійснюється в контурі бюджетного процесу, що характеризується складом і формою формованих бюджетів;
- аналіз фінансових результатів виконується з використанням системи показників, що характеризують складну структуру внутрішньо державних і міжгосподарських фінансових відносин, процесів і явищ, які формують грошові потоки країни і визначають її фінансові результати і фінансовий стан.

Як правило, існує кілька підстав для вибору видів фінансових стратегій держави на стадії формування. Перша ітерація-підстава виникає у фарватері обраної національної стратегії, яка, в свою чергу, може бути сформульована з позиції спрямованості розвитку або ж з позиції глобального стратегічного підходу. З точки зору спрямованості розвитку розрізняються стратегії зростання, стабілізації (обмеженого зростання) і стратегії відходу. Наприклад, зростання може бути [28, с. 300-310]:

- інтенсивним або концентрованим;
- інтеграційним;
- диверсифікаційний.

В свою чергу стратегії обмеженого зростання або стабілізації діляться на такі різновиди:

- Стратегія утримання.
- Пауза (навмисна зупинка збільшення продажів і виробництва).
- Еволюційний просування.
- «Зняття вершків» (припинення поточних і перспективних інвестицій).

Крім того, в класифікацію з позиції глобальних стратегій економічного розвитку входять наступні [42, с. 448-480]:

- стратегія оперативного реагування;
- стратегія мінімізації витрат;

- стратегія інновацій;
- стратегія диференціації;
- стратегія фокусування.

2.2. Інституційне забезпечення економічного розвитку держави

Перехід від директивної економіки до ринкових засад господарювання та аналіз основних напрямів інституціональних перетворень доводить, що як у першому, так і в другому випадках конче потрібне державне регулювання цими процесами. Тим більше, що йдеться про формування нових інститутів і зміни в самій державній владі. Їхнє функціонування має бути проаналізованим за умови ринкових відносин, а вплив держави – через певні інститути: державна власність, державне регулювання, соціальні інститути, контроль недержавного сектора економіки, державний бюджет, регіональні бюджети, зовнішньоекономічну діяльність. Аналіз передбачає виявлення позитивних і негативних ознак впливу на економіку, також підстав і умов формування нових інститутів влади – державної чи змішаної форми існування.

Виходячи з принципової позиції щодо ролі держави у сучасній економіці, слід вважати, що держава має власні інститути, через які здійснює свою економічну владу. До таких інститутів можна віднести [49, с. 28-44]:

- інститут державної власності, що складає державний сектор економіки і забезпечує гарантії власного підприємництва;
- інститут державного регулювання економіки, який розповсюджує свій вплив й на недержавні структури в єдиному механізмі з ринковими важелями регулювання;
- інститут контролю, у тому числі недержавного сектору економіки;
- інститут податкової системи і фіскальної політики, що концентрує державний бюджет;
- муніципальні органи влади, які здійснюють економічну владу через структуру підпорядкування;
- інститут муніципальної (регіональної) влади;

- інститут зовнішньоекономічної діяльності;
- інститут соціальної сфери;
- інститут політичної та ідеологічної влади, який забезпечує як правове поле економічної влади, так і ідеологічне тлумачення політико-економічних дій держави;
- інститут інформації – принаймні той, що монополізує певну інформацію.

Правомірність такого підходу слід визнати хоча б у тому, що насправді влада цих інститутів є досить відчутного. По-перше, не можна заперечувати зростаючий вплив держави на сучасне економічне життя, чого не заперечують навіть неокласики. По-друге, поряд з ознаками посилення регулюючої ролі держави дедалі поглиблюється підприємницька діяльність держави, яка на сьогодні не обмежується лише так званими суспільними товарами. По-третє, політична влада останнім часом у тому числі в Україні все наполегливіше втручається в економічне життя. По-четверте, зовнішньоекономічні стосунки все більше підпорядковуються державі як чи не єдиному органу їх регулювання та контролю. Кожний з зазначених напрямів економічної діяльності держави за сучасних умов набуває статусу інституціональних. Таку позицію можна представити схемою (Рис. 2.2.1).

Рисунок 2.2.1. Перелік державних інститутів економічної влади та їх підзвітність.

Як бачимо з рисунку, дії держави за різними напрямками здійснення її влади може свідчити про формування певних інститутів, які посилюють свою значимість на шляху до постіндустріального суспільства. Формування інституту державного сектора економіки в Україні можна відслідковувати за наступних причин. По-перше, генетичною причиною, оскільки попередня економічна структура була сформована на принципах майже повного її одержавлення. По-друге, зворотнім процесом відкидання економічної ролі держави на початковому етапі переходу до ринкових відносин господарювання. По-третє, одночасним руйнуванням навіть тих державних інститутів, які за визначенням повинні бути державними [41, с. 38-45].

Однак сучасний розвиток економічних систем потребує все більшої централізації ресурсів і управління ними, принаймні за потребами національної та економічної безпеки країни, її обороноздатності, сталої соціальної сфери, підвищення ефективності господарювання. Конкретно ці процеси виявляються у необхідності забезпечення дії важелів передбачення і послаблення економічних криз, згладжування циклічного характеру економічного розвитку, ліквідація так званих «провалів ринку». Головною метою існування та функціонування державного сектора економіки повинні бути соціально-економічна ефективність та підвищення добробуту населення.

Отже, існування державного сектора економіки може бути визнано об'єктивним процесом сучасності, оскільки, по-перше, вплив ринкового середовища на державний сектор є неминучим, по-друге, розвиток державного сектор мусить відбуватися у напрямі формування системи освіти, охорони здоров'я, культури і мистецтва, соціального страхування тощо, по-третє, грошово-кредитна та податкова системи, бюджетна і фіскальна політика в основному є прерогативою держави, однак, ринкові відносини накладають свій відбиток й на них. Таким чином, особливості функціонування державного сектора в ринковому середовищі обумовлено як наявністю двосекторної структури національної

економіки, так і загальносвітовим досвідом діяльності державних підприємств та інших державних інститутів.

Інститут державної влади як регулювання економіки розглядається виходячи з того, що факт поєднання в єдиному механізмі регулювання економіки державних і ринкових важелів є доведеним. Головним завданням регулювання є встановлення пропорційності, збалансованості економічного розвитку. Оскільки за сучасних умов такого збалансування можна досягнути лише співіснуванням ринку і державної економічної політики, то слід зазначити, що при цьому має головувати держава, оскільки саме державі належить створювати такий інститут влади, котрий був би спроможним швидко реагувати на негаразди, що неодмінно відбуваються в економіці, та знаходити способи їх подолання. Якщо інститут за прийнятим визначенням є сукупністю формальних, фіксованих у праві, і неформальних, фіксованих у звичаях, традиціях, меж (рамок), що структурують взаємовідносини індивідів в економічному соціальному та політичному середовищі, то саме сукупність методів і важелів регулювання дій економічних суб'єктів з боку держави можна вважати певним інститутом. І оскільки йдеться, з одного боку, про економіку (об'єкт регулювання), а з іншого – про державу (суб'єкт регулювання) у певному їх упорядкуванні, то це й є державний інститут економічної влади [33, с. 40-44].

Здійснення державного контролю як у державному, так і в недержавному секторах економіки є доведеним фактом. Про це може свідчити навіть не наявність органів контролю у всіх країнах світу, а об'єктивність їх функціонування і за ринкових умов господарювання. В Україні склалася певна система державного контролю діяльності різних сфер економіки, яку здійснюють кілька спеціально створених органів з власними повноваженнями. Державний інститут соціальної сфери може бути розглянутий під тим кутом зору, що кожне суспільство вимагає так званого соціального регулювання, під яким зазвичай розуміють забезпечення соціальної справедливості і соціальної безпеки населення країни. До кола напрямів державної діяльності у цій сфері слід включити такі

головні, як забезпечення кожному працездатному членові суспільства місця роботи та гідної оплати праці, турботу про непрацездатне населення.

Очевидним та унікальним інститутом економічної влади держави є державний бюджет. Він являє собою комплекс, що вбирає співвідношення інтересів різних соціальних прошарків населення країни, оскільки видатки державного бюджету виконують функції економічного, соціального та політичного регулювання суспільних відносин. Головною метою бюджетної політики за визначенням є стабілізація, закріплення та пристосування економічної політики до мінливих умов. Виходячи з цього, конкретними цілями видаткової частини бюджету повинні бути забезпечення соціальних статей бюджету, що покликані пом'якшити значну диференціацію соціальних прошарків населення за доходами; дотації окремим сферам економіки; витрати на обороноздатність країни; оптимальне забезпечення адміністративно-управлінського апарату; витрати, що пов'язані з відшкодуванням внутрішнього та зовнішнього державного боргу. Важливе значення має і доходна частина бюджету, головним інструментом наповнення якої є податки. Фіскальна політика держави, котра повинна, з одного боку, забезпечити фінансування державних витрат, з іншого – слугувати інструментом регулювання економіки, тобто вона є одночасно таким механізмом, який суттєво впливає на поведінку усіх суб'єктів господарської діяльності. Будь-яка держава приділяє ретельну увагу саме податковій системі країни. Значну роль відіграє механізм співвідношення фіскальної і трансфертної політики, що будується на підставі бюджету, у перерозподілі ВВП з метою підвищення ефективності всієї національної економіки [43, с. 30-32].

Подальший аналіз державних інститутів економічної влади виявляє ще один з них – владу муніципальну (місцеву, регіональну). Те питання, чи можна її вважати такою, повинно вирішуватися в залежності від того, як побудована система її підпорядкування центральним органам влади і як побудовано систему місцевого самоврядування. Якщо місцева влада має досить широкий діапазон власних дій з приводу регулювання економіки регіону, то дійсно вона перетворюється у певний інститут економічної влади. Одним із головних

факторів, що впливає на статус муніципальної влади, є фінансові ресурси, якими вона може розпоряджатися у регіоні. На сьогодні не припиняються суперечки з того приводу, яку частину акумульованих регіоном ресурсів слід перераховувати до державного бюджету, а яку залишати у регіоні. Вони ведуться саме за те, чи має місцева влада стати інститутом економічної влади. В основу розрахунків повинно бути покладено місце і роль того чи іншого регіону в економіці країни. Таким чином, якщо розглядати державні інститути економічної влади у комплексі, то не слід виключати і такий з них, як муніципальна влада, навіть тоді, коли вона ще не являє собою інститут, а він лише формується.

Зовнішньоекономічна політика держави може розглядатися як інститут її економічної влади за будь-яких умов – існування державної монополії на неї чи заміни її лише державним контролем. Справа в тому, що практично всі державні важелі впливу на процес економічного країни суттєво впливають і на зовнішньоекономічні її зв'язки, зокрема податкова система, зміни облікової ставки, пільги щодо інвестування тощо. По-перше, від них залежить інвестиційний клімат в країну; по-друге, експортно-імпортні операції повинні сприяти виробництву вітчизняних товарів і послуг, руху національного капіталу, ефективному використанню науково-технічної продукції; по-третє, митна політика, яка має бути спрямованою на соціально-економічну доцільність зовнішньоекономічних зв'язків [37, с. 270-288].

Отже, можна зробити висновок, що найвагомішим інститутом економічної влади держави вважається державний бюджет, оскільки саме він виступає дієвим механізмом перерозподілу ВВП в інтересах розвитку всієї національної економіки та зростання життєвого рівня населення країни. Основою цього механізму є оптимальне співвідношення фіскальної і трансфертної політики держави.

2.3. Формування та реалізація державної політики

Державний уряд зобов'язуються вирішувати широкі економічні завдання, такі як стабільність цін, висока зайнятість і стійке зростання. Такі зусилля

включають грошово-кредитну і фіскальну політику, регулювання фінансових інститутів, торгівлю і податкову політику. Програми, які надають інфраструктуру і послуги, такі як шосе, парки, доступне житло, попередження злочинності та освіти К-12. Створення нових робочих місць і збереження за допомогою конкретних зусиль в області бізнес - фінансів, маркетингу, розвитку сусідства, розвитку трудових ресурсів, малого бізнесу розвитку, бізнесу утримання і розширення, передачі технології та нерухомості розвитку. Ця третя категорія є основним напрямком діяльності фахівців з економічного розвитку [23, с. 5-21].

Розуміння росту в економічному розвитку - просування регіональних кластерів та процвітаюча економіка. У сьогоdnішньому глобальному ландшафті розташування життєво важливо і стає ключем до конкурентної переваги. В свою чергу, поняття «економічна політика держави» - досить багатоаспектне. У науковій літературі представлено безліч визначень даного поняття, що говорить про його різноманітність. В загальному, економічна політика будь – якої держави являє собою систему соціально-економічних ідей та цілей розвитку певної країни, основні завдання, засоби та методи їх досягнення, а також регламентована діяльність органів державної влади щодо їх реалізації [20, с. 45-54].

Не секрет, що сучасна держава є необхідною складовою частиною ринкового економічного механізму. Здійснює вона свою регулюючу діяльність в різних напрямках, застосовуючи різні методи та інструменти впливу на економіку. Як встановлено ч. 1 ст. 8 ГК, держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування не є суб'єктами господарювання. Однак, господарське право регулює суспільні відносини, які складаються у процесі державного регулювання економіки (т. зв. організаційні відносини). Тому у Господарському кодексі визначені пріоритетні напрями здійснення економічної політики держави, серед яких зокрема виокремлюються наступні різновиди такої політики: структурно-галузева, інвестиційна, амортизаційна, політика інституційних перетворень, цінова, антимонопольно-конкурентна, бюджетна, податкова, грошово-кредитна, валютна та зовнішньоекономічна [22, с. 7-11].

Відповідно до концепції соціального ринкового господарства головні суспільні цінності визначають чотири глобальні цілі економічної політики держави: свобода, справедливість, безпека та добробут. Нерідко стверджується, що економічну політику держави в сучасних моделях економіки ринкового типу спрямовано на вирішення двох основних завдань: а) пом'якшення та усунення недоліків ринкової економіки; б) захист головного елемента механізму ринку – конкуренції, від монополізму [23, с. 5-21]..

У більшості досліджень політики мається на увазі, що після того, як політика сформульована, вона буде реалізована. Це припущення є неприпустимим для політики, сформульованої в багатьох країнах третього світу, і для типів політики в західних суспільствах. Уряди країн третього світу, як правило, розробляють широку, широку політику, а урядова бюрократія часто не має можливостей для реалізації. Групи за інтересами, опозиційні партії і порушені особи і групи часто намагаються впливати на реалізацію політики, а не на розробку політики. Реалізація політики розглядається як сила, що створює напруженість в суспільстві. Напруженість виникає між чотирма компонентами процесу реалізації: ідеалізована політика, організація-виконавець, цільова група, і екологічні фактори. Напруженість призводить до моделей транзакцій, які можуть відповідати або не відповідати очікуванням результатів розробників політики. Моделі транзакцій можуть кристалізуватися в інститути. Як моделі транзакцій, так і інститути можуть створювати напруженість, яка, завдяки зворотного зв'язку з політиками і виконавцями, може підтримувати або відкидати подальшу реалізацію політики. Використовуючи модель, розробники політики можуть спробувати звести до мінімуму руйнівну напруженість, яка може привести до невідповідності результатів політики очікуванням політики. шляхом зворотного зв'язку з політиками і виконавцями, може підтримати або відхилити подальше здійснення політики [9, с. 338-356].

Як свідчить світова практика, на саморегульований механізм ринку не можна повністю покладатися. Він сам по собі не може забезпечити здорових суспільних відносин і не гарантує довгострокової економічної стабільності.

Держава повинна всіляко підтримувати малий і середній бізнес, забезпечувати громадське взаєморозуміння у справах справедливого розподілу прибутків, використовуючи такі засоби, під впливом яких посилюється мотиваційне значення тих чи інших цілей господарської діяльності. Держава використовує безліч форм та механізмів для безпосереднього та опосередкованого впливу на підприємницьку діяльність громадян, в яких проявляються різноманітні аспекти державного впливу на неї. Правові регулятори необхідно використовувати таким чином, щоб з одного боку, не допустити зниження підприємницької активності, надмірних податків, що регламентують якість вироблюваної продукції, а з іншого - досягти додержання норм, що регламентують якість виробленої продукції, природокористування [23, с. 5-21]..

Основні засоби державного регулювання господарської діяльності визначені ст.12 ГК України, до яких належать державне замовлення, ліцензування, квотування, технічне регулювання, застосування нормативів та лімітів, регулювання цін і тарифів, надання інвестиційних, податкових та інших пільг, надання дотацій, компенсацій цільових інновацій та субсидій. Зі змісту даної статті вбачається, що в ній названі лише основні засоби тим самим законодавець передбачає ще і можливість використання інших «неосновних» засобів регулюючого впливу. Така норма викликає певні заперечення, оскільки окремі засоби державного регулювання, які зазначені у ч.2 ст.12 ГК як основні, у ряді випадків їх застосування такими не виступають. Натомість, засоби державного регулювання, які взагалі не зазначені у ч.2 ст. 12 ГК за певних умов виступають саме як основні. У даній сфері функціонують ряд нормативно – правових актів, які регулюють застосування засобів регулюючого впливу.

Засоби державного регулювання господарської діяльності можуть бути класифіковані за декількома критеріями. Так, із врахуванням їх сутності, вони можуть бути поділені на такі 3 основні категорії [40, с. 135-140]:

1. економіко – правові засоби (державне замовлення, регулювання цін і тарифів, надання інвестиційних та податкових пільг; надання дотацій, субсидій);

2. організаційно – правові засоби (ліцензування і квотування, видача документів дозвільного характеру, технічне регулювання, застосування нормативів та лімітів; контроль та нагляд за господарською діяльністю);

3. юридичні (правові) засоби, які охоплюють адміністративно – правові, штрафні санкції, типові та примірні договори [23, с. 5-21]..

Таким чином, перелік існуючих засобів держаного регулювання сектору економіки потребує нагального перегляду та удосконалення з урахуванням сучасних ринкових умов. Держава повинна здійснювати регулювання господарської діяльності громадян за допомогою організаційно-правових засобів, спрямованих на стимулювання приватної ініціативи і підтримку діяльності суб'єктів господарювання.

Таким чином, загальний зміст стратегічних управлінь полягає в імплементації механізмів, які сприяють динаміці економічного розвитку. При цьому держава має власні інститути, через які здійснює свою економічну владу. При цьому головним завданням регулювання є встановлення пропорційності, збалансованості економічного розвитку. Сучасний розвиток економічних систем потребує все більшої централізації ресурсів і управління ними, принаймні за потребами національної та економічної безпеки країни, її обороноздатності, сталої соціальної сфери, підвищення ефективності господарювання. На саморегульований механізм ринку не можна повністю покладатися. Він сам по собі не може забезпечити здорових суспільних відносин і не гарантує довгострокової економічної стабільності. Держава повинна всіляко підтримувати малий і середній бізнес, забезпечувати громадське взаєморозуміння у справах справедливого розподілу прибутків, використовуючи такі засоби, під впливом яких посилюється мотиваційне значення тих чи інших цілей господарської діяльності.

РОЗДІЛ III.

СТРАТЕГІЧНІ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

3.1. Проблеми економічного розвитку України та шляхи їх вирішення

За умов відсутності успадкованих традицій та наукових переконань державного управління державні менеджери, що постійно змінюються, на свій суб'єктивний лад створюють нові системи управління, які не завжди є ефективними і не націлені на вирішення реальних потреб економіки. Спосіб мислення, сприйняття навколишнього середовища, обробка інформації та на її основі прийняття рішень якраз і визначають поведінку людини.

Крім цього, на поведінку впливають людські цінності, що домінують у державі. Йдеться про реформування економіки, яке обов'язково в нас супроводжується радикалізмом, бездумним ігноруванням набутих здобутків в управлінні економікою та державою. Слід звернути увагу також і на нерозвиненість неофіційних правил (їх ще можна назвати традиціями, звичаями, нормативними правилами, тобто правилами, що стали законом поведінки за різноманітних обставин для кожного індивіда і які не стверджуються державою).

Особливість України полягає в тому, що у нашій країні не було державності, а це означає, що не сформовані офіційні правила, а з іншого боку, національна неоднорідність не сприяли розвитку та встановленню неофіційних правил. Таким чином, національна психологія поведінки не викристалізувалася в єдине органічне ціле з відповідними рисами та вимогами, цим самим ще більшою мірою ускладнює формування органічно-цілісної ефективної системи державного управління [22, с. 7-11].

Історія свідчить, що величність держави завжди пов'язується з існуванням у відповідний історичний період особистості чи філософії, яка забезпечує реалізацію державності. Конфуціанство дозволило відродитись у формі держави

китайському народу. Німецька філософія, історична школа в економіці зуміли спонукати до створення єдиної німецької держави. Сила мови, духу та неофіційних правил стали визначальними у постійному відродженні держави. Тисячолітня боротьба українського народу за незалежність сформувала у суспільстві тільки прагнення державності, тоді як наукового обґрунтування і практичного досвіду державотворення ще обмалъ.

Очевидно, що державне управління – це не тільки організаційно-управлінська діяльність, а й органічно цілісна система інструментів, за допомогою яких держава досягає відповідних цілей та вирішення соціально-економічних і політичних проблем. Будучи основним носієм економічних знань та їх втіленням у життя, державне управління є також виразником розвитку таких наукових дисциплін, як право, економічна культура, економічна географія, муніципальні фінанси, менеджмент, економічна історія, статистика, галузеві та функціональні економіки. Державне управління, по суті, пронизує всі сторони суспільного буття, тому на його ефективність та результативність впливають чинники економічного та інституційного спрямувань. Основою сутності державного управління є визначення цільової мети функціонування економічної системи, конкретних функцій кожного елемента системи щодо реалізації цієї мети та їх взаємодії з іншими елементами системи державного управління. Теорія державного сектору та управління національною економікою вже використовує у своєму арсеналі такі концепції, як державне регулювання, державна економічна політика, державне прогнозування та планування, державне управління фінансами, державна антиінфляційна політика [21, с. 116-120].

Окрім цього, процеси глобалізації вимагають активної ролі держави щодо управління процесами інтеграції національної економіки у світове господарство, так і захисті її від надмірної фінансової експансії міжнародного капіталу.

Одночасно законодавство, політичні інституції, ринкова інфраструктура, політичні інституції ще не настільки зрілі, щоб можна було досягнути вищого рівня ефективності державного управління. Інституційні зміни як результат транс-

формації економіки України є визначальними чинниками дієвості державного управління. Це обумовлено такими трансформаційними змінами.

По-перше, незавершеність приватизації є протидіючим важелем подальшого розвитку державного управління. Приватизація постійно продукує боротьбу за переділ власності, а отже й порушення юридичного статусу суб'єкта ринку, що веде до збурень у мікро- та макросередовищі.

По-друге, зосередження уваги державного менеджменту навколо об'єктів приватизації, обсяги яких постійно зменшуються, відволікає увагу від головного – вирішення проблем державного управління післяприватизаційними процесами.

По-третє, оскільки сама державність в Україні перебуває на етапі активного утвердження, то й державне управління ще потребує суттєвого вдосконалення.

Крім того, має місце відносна архаїчність формування державних структур управління, відсутність наукового обґрунтування моделі управління, що пов'язана з пошуком моделі державного устрою. Гіпотетичне державне управління є за своєю сутністю правильним, але надто абстрактним, щоб можна було застосувати до конкретної ситуації в Україні. Якщо державні організації здійснюють управлінську діяльність, то державне управління при цьому зміцнюється та вдосконалюється, якщо цього не відбувається, то й не самоутверджуються елементи державного управління. Інколи окремі організаційні структури державного управління створюються для вирішення окремих питань або працевлаштування, що є результатом помилкових спонукальних мотивів чи результатом суб'єктивного рішення окремих творців державної діяльності. Зростання кількості закладів освіти з власними навчальними програмами і впливом на державу розширює горизонти та багатоваріантність теоретичного обґрунтування державного управління. Все це веде до еволюції поглядів на державу та державне управління і до утвердження толерантного ставлення до нових підходів у трактуванні співвідношення державного управління та економіки. Економіка виступає фінансовою базою здійснення державного управління будь-якою сферою. Не може бути державного управління збройними силами, міліцією без фінансового забезпечення. Тобто акумуляція фінансових

ресурсів у держави для виконання її функцій означає передусім управління економікою через систему перерозподілу створеного національного доходу [35, с. 52-54].

Недорозвиненість державних інституцій, а також великий вплив корпоративного капіталу на економічну політику держави, створили в Україні анархію владних угруповань.

Розглядаючи питання економічного і державного порядку, Вальтер Ойкен підкреслював, що в історії середньовіччя анархія спричинила тенденцію до абсолютизму, а сучасна анархія владних структур веде до панування більш страхітливих порівняно з абсолютизмом сил, а саме до тиранії. З позиції інституціональних аспектів особливе занепокоєння викликають численні факти порушення в процесі ринкового реформування норм чинного законодавства і статутів підприємств. У цьому зв'язку підкреслимо, що цивілізоване унормування ринкових перетворень в економічній сфері можливе лише на основі законодавчого утвердження повноцінних господарських інституцій, що тісно пов'язано з демократизацією економічних відносин. При цьому важливо мати на увазі, що реальна економічна демократія – це не вседозволеність, а дії, які ґрунтуються на виконанні норм чинного законодавства [37, с. 270-288].

Таким чином, на стартовому етапі ринкової трансформації внутрісистемних відносин в Україні далеко не скрізь були враховані можливі соціально-економічні наслідки надання економічної самостійності всім новостворюваним господарюючим суб'єктам різного рівня. І як результат – не було створено нормативної бази для стабільної рентабельної роботи суб'єктів господарювання, збереження майна, оборотних коштів та робочих місць.

3.2. Вплив глобалізаційних чинників на економічну політику держави

Глобалізація як і будь-який інший процес має свої негативні та позитивні наслідки. Завдання урядів країн світу проводити відповідну економічну та міжнародну політику, що забезпечила б уникнення негативних та ефективне

використання позитивних наслідків глобалізаційних процесів. Основним протиріччям до процесу глобалізації і інтеграції національних господарств є політика протекціонізму. На національному рівні глобалізація стосується інституційних основ: пом'якшення наслідків глобалізації здійснюється на основі наукової політики і, частково, промислової і регіональної політики; роль держави зростає в створенні сприятливого інноваційного середовища; з'являються нові форми співпраці і партнерства приватного бізнесу, держави і наукових кругів; держава стимулює прямими і непрямими методами кооперацію, направлену на розширення попиту відносно результатів діяльності державних дослідницьких центрів.

Для економічної глобалізації характерні наступні риси [30, с. 80-86]:

- вільна торгівля,
- вільний рух капіталу,
- зниження податків на прибуток підприємств,
- простота переміщення галузей промисловості між різними державами на користь зменшення витрат на працю і природні ресурси.

Крім того, під час економічної глобалізації [34, с. 58-60]:

1. зростає число і розмір злиття компаній усередині країн і на транснаціональному рівні, які будуть супроводжуватись радикальною реструктуризацією і зменшенням кількості зайнятої робочої сили.
2. відбувається тенденція до аутсорсингу непрофільної діяльності компаній спеціалізованим компаніям;
3. особливе значення має аутсорсинг з розвинених країн в тих, що розвиваються, який приводить до скорочення зайнятості в розвинених країнах і зростання зайнятості і доходів в країнах, що розвиваються;
4. притаманне швидке поширення фінансової інформації по всьому світу завдяки Інтернету, тенденція до більшої відвертості підприємств;
5. вплив небагатьох національних валют через міжнародну систему вільного валютного обміну на економічні процеси в самих різних країнах;

6. зростаюче розшарування по доходах, як в розвинених, так і таких, що в розвиваються країнах, на яке сильно впливає нерівний доступ населення до освіти;

7. стирання національної приналежності продукції.

Варто зауважити, що процес глобалізації можна розглядати відносно різних аспектів, які певною мірою матимуть позитивний або негативний вплив на розвиток національних, а також світової економіки. До позитивних аспектів глобалізації можна віднести [45, с. 98-103]:

- стимулювання розвитку виробничих сил і технологій, зокрема інформаційних;
- глобалізація сприяє поглибленню спеціалізації і міжнародного розподілу праці. У її умовах ефективніше розподіляються засоби і ресурси, що сприяє підвищенню середнього рівня життя і розширенню життєвих перспектив населення;
- можливість країн з економікою, що розвивається, отримувати прямі інвестиції, які сприяють створенню нових робочих місць і якоюсь мірою підвищенню доходів населення;
- розвиток торгівлі і збільшення іноземних інвестицій підвищили соціальну мобільність і укріпили середній клас;
- глобалізація дозволяє людству проявляти взаємовиручку під час лих - природних катаклізмів і антропогенних катастроф;
- відбувається зміна переваг на користь інтелектуального капіталу і якості кадрів, а не дешевої робочої сили і ресурсів;
- країни з перехідною економікою, що розвивається, мають стимул-реакцію до розвитку в умовах жорсткої світової конкуренції.

Безсумнівно, сучасні глобалізаційні процеси розгортаються, перш за все, між промислово розвиненими країнами і лише в другу чергу охоплюють країни, що розвиваються. Глобалізація укріплює позиції першої групи країн, дає їм додаткові переваги. В той же час розгортання процесів глобалізації в рамках сучасного міжнародного розподілу праці загрожує сповільнити розвиток менш

розвинених країн, які стають швидше об'єктами, ніж суб'єктами глобалізації. Міра позитивного впливу глобалізаційних процесів на економіку окремих країн залежить від місця, яке вони займають в світовій економіці.

З іншого боку, несправедливий розподіл благ від глобалізації породжує загрозу конфліктів на регіональному і національному рівнях. Країни, що швидко розвиваються, входять в круг багатих держав, а бідні країни все більше відстають від них. До негативних аспектів глобалізації можна віднести [22, с. 7-11]:

1. розвиток глобального ринку капіталів і стрімке зростання міжнародних фінансових потоків, значною мірою відірваних від реальних потреб міжнародної торгівлі товарами і послугами, сприяють крупним валютним спекуляціям і іншим аферам. Це ввергає економіку в глибокі і затяжні кризи зі всіма соціальними і гуманітарними наслідками;

2. нерівномірність розподілу переваг від глобалізації в окремих галузях національної економіки;

3. можливість переходу контролю над економікою окремих країн від суверенних урядів в інші руки, у тому числі до сильніших держав;

4. можлива дестабілізація фінансової сфери, потенційна регіональна або глобальна нестабільність із-за взаємозалежності національних економік на світовому рівні;

5. вивіз продуктивного капіталу з індустріальних країн в тих, що розвиваються, а також наймання дешевої робочої сили в інших країнах – це витік потенційних, а нерідко і реальних робочих місць і, отже, зростання безробіття в країнах Заходу.

Водночас, потрібно додати, що в умовах глобалізації інтернаціоналізація економіки набуває нових рис:

- формується глобальне світове виробництво на основі планетарного охоплення світової економіки транснаціональними корпораціями і транснаціональними банками, розвитку довгострокових виробничих зв'язків, стратегічних альянсів, договорів про співдружність тощо;

- кардинально змінюється зміст світових господарських зв'язків: темпи зростання міжнародної торгівлі випереджають темпи зростання виробництва, фінансові потоки перевищують трансакції, пов'язані з експортом товарів і послуг;
- змінюється спрямованість і структура міжнародної торгівлі, зростає товарообмін наукомісткою, високотехнологічною продукцією між розвинутими країнами;
- якісних перетворень зазнає фінансова сфера, змінюється її роль у світовій економіці на основі прогресуючого зростання валютних, фондових, кредитних ринків тощо;
- посилюється орієнтація розвинутих економік на розгортання всіх сфер людської активності: здатність генерувати нові знання, швидко їх застосовувати, використовуючи сучасні методи обробки інформації;
- інтенсифікується пошук світового центру управління та інструментів регулювання глобальних світогосподарських процесів.

Отже, глобальна економіка - якісно новий стан світової економіки, яка поступово перетворюється в цілісний глобальний організм, поєднаний гігантською виробничо-збутовою мережею, глобальною фінансовою системою, планетарною інформаційною мережею тощо. Науковці виділяють такі форми прояву глобалізації [36, с. 289-340]:

1. формування загальнопланетарного науково-інформаційного простору, світової комунікаційної мережі, глобальних технологічних систем;
2. інтенсифікація міжнародних трансакцій, формування глобальних ринків робочої сили, товарів, інформаційних технологій на основі поступового демонтажу торговельних бар'єрів, підписання а багатосторонніх торговельних угод тощо;
3. бурхливе розширення світового фінансового ринку, різке збільшення обсягів і швидкості потоків капіталів, фінансових операцій, здійснюваних різними суб'єктами світогосподарських зв'язків;

4. зростання відкритості й посилення взаємозалежності економік, господарсько-технологічне зближення країн, інтенсифікація регіональних інтеграційних процесів, розвиток міжконтинентальної інтеграції;

5. становлення єдиного світового виробництва на основі інтенсифікації планетарної діяльності глобальних господарських комплексів (мультинаціональних компаній, багатoproфільних транснаціональних корпорацій, транснаціональних банків, їх об'єднань);

6. міжнародний рух циклічних коливань економіки, біржових, валютних і фінансових криз;

7. зближення процентних ставок, внутрішніх і світових цін;

8. уніфікація ведення бізнесу, формування нової системи глобального управління;

9. зростання кількості наднаціональних структур регулювання світового господарства, міжурядових та неурядових міжнародних організацій;

10. життя, уніфікація уподобань, цінностей, суспільної свідомості;

11. порушення рівноваги світової екосистеми, загострення глобальних проблем.

Крім того, глобалізація - не одномірний, нелінійний процес, який виявляє неоднозначний, різноспрямований і суперечливий вплив на сучасний світогосподарський розвиток і економічну безпеку держав. Сировинна, енергетична, продовольча та інші проблеми для людства не нові, новими для сучасного етапу розвитку є їхній глобальний характер, оскільки вони стосуються життєво важливих інтересів усіх держав і народів, виступають потужним чинником взаємозалежності та цілісності світу, надаючи йому нових інтегрованих рис. Найзагальнішою причиною загострення глобальних проблем є криза індустріальної цивілізації внаслідок [30, с. 80-86]:

- безсистемної, безконтрольної, безмежної утилізації ресурсів природи;
- низького рівня технологічної культури виробництва;
- максимізації, а не оптимізації темпів економічного зростання;
- домінування технократичного підходу;

- послаблення антропогенних засад;
- масштабного впливу людської діяльності на навколишнє середовище й необмеженого вторгнення людства у біосферу;
- швидкої урбанізації населення планети, зростання гігантських мегаполісів і агломерацій, що супроводжується скороченням сільськогосподарських угідь, лісів, бурхливою автомобілізацією;
- поглиблення суперечностей між світовим економічним розвитком і соціальним прогресом.

Таким чином, в результаті міжнародної кооперації виробництва, розвитку міжнародного розподілу праці, зовнішньої торгівлі і міжнародних економічних відносин в цілому відбувається посилення взаємозв'язку і взаємозалежності національних економік, нормальний розвиток яких неможливий без врахування зовнішнього чинника.

В свою чергу, негативні наслідки глобалізації у сфері економіки дали підставу деяким ученим стверджувати, що процеси глобалізації вимивають основу економічної функції держави і ставлять само існування держави як політичного інституту під сумнів. Вони виводять з-під сфери впливу держави значний функціональний сектор.

Потрібно додати, що в умовах глобалізації зберігається такий аспект економічної функції держави, як державне гарантування економічній діяльності при загостренні конкуренції (монополізму), охорона прав споживачів від недобросовісного виробника, визначення правових основ ринку, зокрема, забезпечення рівноправ'я всіх форм власності, правовий захист власника, стимулювання державними коштами ефективної ринкової економіки, досягнення в національному підприємстві збалансованості інтересів особи, суспільства і держави. Особливо важлива роль економічної стратегії в узгодженні національних інтересів суспільства із загальними інтересами міжнародного співтовариства, оскільки від добробуту кожної країни залежить добробут людства в цілому.

Сучасна економічна ситуація у світовому господарстві потребує відповідного управління державою. Основні акценти управління національними економіками деяких країн світу представлені в Таблиці 3.3.2.

Таблиця 3.3.2. Основні акценти управління національними економіками провідних країн світу.

Держава	Спрямованість держави	Рушійна сила управління	Акценти державного регулювання
Голландія, США	Свобода підприємництва	Закон, суспільство	Інфраструктура
Німеччина	Соціальна орієнтація	Уряд	Податки
Іспанія, Данія	Професійність та лібералізація влади	Особистість	Галузева політика
Сінгапур, Тайвань, Японія	Жорстка дисципліна та перерозподіл ресурсів	Традиції	Ресурси
Україна	Податковий вплив	Олігархічні інтереси	Все

Джерело: [Національна економіка: Підручник, 1997 р.]

Отже, в Україні немає чітко спрямованого напрямку державного розвитку, що сповільнює процес економічної інтеграції, та не дозволяє ефективно боротись з негативними наслідками глобалізації. Економічна інтеграція України у світове господарство сьогодні базується на формуванні професійних кадрів управління, вибіркового регулюванні підприємницької діяльності, законодавчій розбудові ринкової економіки. Основні напрями державного управління та формування національних стратегій продиктовані умовами глобалізації, тобто політика держав повинна бути направлена на боротьбу з негативними та використання позитивних наслідків глобалізації.

3.3. Пріоритети економічного розвитку України

На сучасному етапі розвитку світових економік основна увага на шляху євроінтеграції держави має бути відведена розробці та реалізації стратегії забезпечення конкурентоспроможності національної економіки на ринку ЄС з

відповідними умовами та етапами підготовки внутрішнього економічного середовища до європейських вимог, а саме [31, с. 350-380]:

- досягнення європейського рівня продуктивності праці,
- досягнення прибутковості виробництва,
- досягнення достойного рівня заробітної плати.

Розуміючи важливість цієї проблеми, Уряд України прийняв Програму діяльності Кабінету Міністрів «Єдність, конкурентоспроможність, нова якість життя (Конкурентна Україна)» до 2020 року, в якій зазначено, що вирішення нагальних проблем економічного, соціального та гуманітарного характеру, забезпечення дотримання принципів демократії, прав і свобод громадян, підвищення добробуту населення і міжнародного авторитету України, побудова сильної конкурентоспроможної європейської країни є основними засадами державної політики Уряду України на найближчу перспективу. Як підкреслено в документі, конкурентна економіка – це економіка, яка спроможна виробляти товари та послуги, що є конкурентними на європейському та світових ринках, з використанням конкурентних переваг, наявних мотиваційних механізмів до розвитку та конкурентної робочої сили. У відповідності до цієї Програми в Україні повинно бути забезпечене стійке економічне зростання, істотне підвищення рівня добробуту українського народу, зокрема:

- щорічне реальне зростання валового внутрішнього продукту на рівні 6 % та подвоєння за 5 років його номінальних обсягів за умови збереження незначних темпів інфляції;
- формування інвестиційного потенціалу економіки – частка валового нагромадження основного капіталу у структурі валового внутрішнього продукту становитиме не менш 25 % в середньому за рік; зростання валового нагромадження основного капіталу в середньому за рік на 12 %;
- зростання експорту товарів та послуг на 9–10 % щорічно за умов зростання частки інноваційного продукту; зростання реальної заробітної плати в середньому за рік на 10 %; збереження стабільності національної валюти; зниження енергоємності національного продукту до середньоєвропейського рівня.

Разом із тим, для успішної інтеграції України у європейський економічний простір варто наближати основні критерії власного розвитку до стандартів ЄС. Основою стратегії економічного та соціального розвитку на середньострокову перспективу має стати створення реальних передумов вирішення основного геополітичного завдання України – інтеграції до ЄС, що передбачає, в першу чергу, інституційні перетворення та реформи в соціально-економічній сфері.

За думкою С. Л. Тігіпко одним з наслідків глобалізації є зростаюча конкуренція на фінансових ринках, що вимагає розширення фінансового інструментарію, видів банківських послуг, забезпечення безперервності процесу впровадження фінансових інновацій. Розв'язати ці проблеми можна на основі цілої низки взаємопов'язаних законів – «Про іпотечні цінні папери», «Про лізинг», «Про строкові фінансові інструменти», «Про електронний документообіг», «Про організацію формування та обігу кредитних історій» та інші.

Інший дослідник Є. В. Ветров виділяє два основних напрями стратегії розвитку національної економіки [6, с. 4-5].:

- стратегія оборонного характеру,
- стратегія наступального характеру.

Також для економічного розвитку України необхідним є:

1. зміцнення ресурсного потенціалу регіонів та підвищення їхньої конкурентоспроможності,
2. забезпечення всебічного розвитку людського потенціалу,
3. реалізація інноваційної політики в регіонах.

При цьому головними пріоритетами розвитку виробничо-економічного потенціалу мають бути:

- розбудова виробничої, транспортної й ринкової інфраструктур,
- сприяння розвитку підприємництва.

Крім того, пріоритетним напрямом є удосконалення механізмів управління регіональним розвитком. Необхідно створити дієву систему інституцій, які б мали можливість працювати на забезпечення сталого розвитку окремих територій,

узгоджувати свою діяльність з іншими організаційними структурами. Існуючі в Україні агентства регіонального розвитку – це потенційна база вдосконалення інфраструктури регіонального розвитку. Регіональні агентства розвитку мають на меті вирішення завдань поліпшення умов використання передових інноваційних технологій, підвищення інвестиційної привабливості регіонів, розширення залучення вітчизняних та іноземних інвестицій для регіонального розвитку, вдосконалення підготовки та перепідготовки відповідних фахівців з проблем регіонального розвитку.

Одним з пріоритетних напрямів є підтримка регіонів, що повільно розвиваються. Стратегічною метою подолання диспропорцій у розвитку регіонів є створення ефективної системи міжбюджетних відносин, їхнє узгодження із загальною логікою змін на регіональному та місцевому рівнях, а також із пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку України. Досягнення стратегічної мети передбачає удосконалення нормативно-законодавчої бази, прискорення адміністративно-територіальної реформи.

Водночас економічні і політичні інтереси України в площині стратегічної програми економічного розвитку можна звести до наступних аспектів [22, с. 7-11].:

- налагодження та розвиток взаємин з тими країнами, які у своїй діяльності сприяють зміцненню регіональної та міжнародної стабільності, можуть ефективно допомагати нашій державі у реалізації модернізаційних проєктів;
- залучення ресурсів фінансових центрів регіону, які мають значні валютні резерви і виступають як чисті кредитори та експортери капіталу, для інвестування промислового та аграрного секторів України;
- створення сприятливих правових та економічних умов для реалізації в Україні бізнес-проєктів за участю державного, приватного та змішаного капіталу країн Східної Азії, зокрема у сферах високих технологій.

Методичні рекомендації щодо підвищення ефективності економічного розвитку України в умовах глобалізації ринкових відносин.

На думку експертів, для того, щоб підвищити ефективність економічного розвитку в умовах глобалізації ринкових відносин, нашій державі потрібно [18, с. 443-452]:

1. уточнити стратегічні цілі й зовнішньополітичні пріоритети,
2. привести у відповідність із пріоритетами та обсягами завдань - статус, структуру й чисельність державних органів, які забезпечують співробітництво зі стратегічними партнерами,
3. стимулювати взаємне інвестування економік, приміром, шляхом створення для стратегічних партнерів системи преференцій у тендерах (за інших рівних умов),
4. поглиблювати військове й військово-технічне співробітництво шляхом підписання угод про взаємний захист таємної інформації з іншими країнами,
5. розглянути можливість створення двосторонніх торговельних палат, торговельних домів, бізнес-центрів у країнах-партнерах.
6. сформувати постійно діючі канали співробітництва між державно-політичними, підприємницькими, науковими та творчими елітами стратегічних партнерів.
7. Одним із широко застосовуваних у світовій практиці методів скорочення державного регулювання є саморегулювання, тобто передача частини прав щодо встановлення правил і контролю над ними самим учасникам ринку. Однак, в Україні немає єдиного законодавчого акта, який би регулював правовий статус «саморегулюючих організацій». Натомість, окремі положення щодо таких містять в окремих законодавчих актах різноманітних сфер. Подальший розвиток і вдосконалення системи саморегулювання в Україні дозволить більш ефективно використовувати механізм державного управління, звільняючи органи державної влади від необхідності здійснення тотального контролю. Це буде сприяти, по-перше - суттєвому зменшенню чисельності зайнятих в наглядових органах державного апарату і звільненню висококваліфікованих чиновників для вирішення інших стратегічних і перспективних завдань, і в других - зняттю корупційної навантаження на бізнес.

Крім того, державне регулювання економіки повинне здійснюватися з дотриманням таких принципів [19, с. 16-23]:

1. системний вплив на розвиток соціально-економічних процесів з урахуванням тісних взаємозв'язків ринку капіталів, фінансів, товарів, праці на базі формування необхідних економічних регуляторів і нормативів
2. ефективне управління підприємствами державного сектора економіки,
3. суворі відповідальність органів державної влади за отримані результати від регулювання економіки.

Отже, можна стверджувати, що в Україні як країні з перехідною економікою держава виконує роль регулювальника, сприяє усуненню або пом'якшенню негативних ефектів в умовах процесу глобалізації.

Отже, основою сутності державного управління є визначення цільової мети функціонування економічної системи, конкретних функцій кожного елемента системи щодо реалізації цієї мети та їх взаємодії з іншими елементами системи державного управління. Характерні риси інтернаціональної взаємодії в умовах глобалізаційних процесів, серед яких: процеси вільної торгівлі, можливість вільного оборту капіталу, механізми зниження кількості податкових зобов'язань організацій, прості методи пересування сфер промисловості в межах різних країн на користь відсоткового зниження витрат на виробничий процес та природні ресурси.

ВИСНОВКИ

Підводячи загальні підсумки роботи, можемо констатувати наступне:

1. Економічний розвиток - це процес, завдяки якому поліпшується економічний добробут і якість життя нації, регіону або місцевої громади. У той час як економічний розвиток є політичним втручанням, спрямованим на поліпшення добробуту людей, економічне зростання - це феномен ринкової продуктивності і зростання ВВП.

2. Спроможність національної економіки розвиватись у тренді, окресленому сучасними викликами, значною мірою залежить від дієвості економічної політики держави. Досвід розвинених країн свідчить, що в економіці закладений важливий потенціал економічного зростання, який залучається до цього через державний вплив, належним чином забезпечений в інституційному аспекті. Спрямовання процесів розвитку економіки у напрямі забезпечення економічного зростання і досягнення цілей суспільного розвитку перебуває у площині поєднання важелів економічної політики держави й ринкового саморегулювання.

3. Існуючий механізм державного регулювання економічного сектору має багато недоліків. Серед них: низька ефективність та високі затрати в процесі проведення контролінгу з боку контролюючих органів; неефективні засоби зворотної комунікації між офіційними представниками влади та бізнесовими колами, регулярне поновлення нормативної сфери. Ці чинники провокують величезні витрати країни.

4. Економічна політика держави – це своєрідний цілеспрямований вплив державного контролю в межах економічного регулювання в країні з урахуванням зовнішніх та внутрішніх чинників, потенціалу та перспектив її розвитку. Лише в результаті досягнення поставлених соціально-економічних цілей та завдань зазначену політику слід розцінювати як ефективну. Держава, реалізуючи економічну політику, використовує відповідні засоби правового регулювання, які

є інструментами впливу держави на комерційні структури. Україна обрала шлях до дерегуляції, тому зараз робляться активні дії, спрямовані на те, щоб максимально спростити ведення бізнесу; скоротити список дозвільної та погоджувальної документації, зменшити роль держави на діяльність комерційних установ; підвищити рівень впливу інвесторів, удосконалення механізму фінансування діяльності державних реєстраційних органів за допомогою підготовки змін до відповідних нормативних документів.

5. Механізми формування та реалізації економічного розвитку в умовах глобального ринку вирізняються наступними ознаками, які впливають із суті міжнародної економічної стратегії:

- наявність конкретної цілі партнерства між суб'єктами міжнародних відносин економічного середовища;
- наявність інструментів задля впровадження поставленої цілі;
- тривалий час взаємодії;
- визначення суб'єктів партнерських відносин.
- визначення економічних інтересів партнерів, що є основою формулювання цілей їх діяльності;
- визначення пріоритетних сфер партнерства;
- формування спільної стратегії реалізації цілей кожного з партнерів.

6. Концептуальними рисами розвитку інтернаціональної економічної галузі в умовах глобалізації є:

- формування глобального міжнародного виробництва на базі масштабного охоплення економічних тенденцій світу ТНК та відповідними банками цих корпорацій, еволюція довгострокової виробничої комунікації, стратегічного союзу та договорів про співпрацю;
- зміна змісту міжнародних господарських ланцюгів: швидкість росту світової торгівлі випереджає швидкість росту виробничих продуктів, потоки фінансування переважають над трансакціями, що мають відношення з постачанням товарів та послуг;

- трансформація спрямованості та структури світової торгівлі, зростання товарообміну та високотехнологічної продукції між країнами, які досягли певного рівня розвитку;
- якісні зміни фінансової сфери, її ролі у практиці світової економіки на базі швидкого росту валютного, фондового та кредитного ринків;
- направленість розвиненої галузі економіки на можливість задіяти та долучити всі механізми суспільної активності: намагання продукувати нові знання, здатність до швидкого їх застосування, з одночасним використанням сучасних способів обробки повідомлень;
- посилення пошуку міжнародних центрів управління та засобів регулювання глобальних світогосподарських явищ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аджемоглу Д. Чому нації занепадають / Д. Аджемоглу, Дж. Робінсон; пер. з англ. О. Дем'янчука. – 2-ге вид., випр. – К.: Наш формат, 2017. – С. 202-216.
2. Артьомова Т. І. Засади становлення нової системи державного управління господарською діяльністю / Т.І. Артьомова // Вісник Інституту економіки та прогнозування. – 2015. – С. 19-25
3. Беседін В. Ф. Найбільшважливі інструменти державного і регіонального розвитку економіки / В. Ф. Беседін, В. Ф. Савченко // Економіка України: проблеми економічного розвитку: колект. моногр. / заред. В. Ф. Беседіна, А. С. Музиченка. – К.: НДЕІ, 2007. – С. 345-358.
4. Білорус О. Г. Глобалізація і національна стратегія України. Броди, Просвіта, 2001. – С. 156-184.
5. Бойко А. В. Стійкість національної економіки: теорія, методологія, практика. - НАН України, Ін-т екон. та прогноз. НАН України. – К., 2014. – С.34-45.
6. Ветров Є. В. Стратегії національної економіки в умовах глобалізації // Управління розвитком, 2006. – №5. – С.4-5.
7. Волошин В. І. Державна політика забезпечення економічної безпеки держави в умовах гібридних загроз / В. І. Волошин // Бізнес Інформ. - 2018. - № 9. - С. 19-24.
8. Гаврилова Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання економіки [Електронний ресурс] / Л. В. Гаврилова // Агросвіт. - 2019. - № 3. - С. 62-70.
9. Гальчинський А. С. Економічна методологія. Логіка оновлення / А. С. Гальчинський. – Київ: АДЕФ-Україна, 2010. – С. 338-356.
10. Гальчинський А. С. Економічний розвиток: методологія оновленої парадигми / А. Гальчинський // Економіка України. - 2012. - № 5. - С. 4-17.

11. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. Економічна безпека національної економіки в умовах глобальних викликів: [монографія]. / [А. А. Мазаракі., Т. М. Мельник, В. В. Юхименко та ін.] ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. –С. 178-222.
13. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В. Д. Базилевича. - 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Знання-Прес, 2004. –С. 57-82.
14. Економічний суверенітет України в умовах глобальних викликів: монографія: / А. А. Мазаракі / Мазаракі А. А., Т. М Мельник, В. В. Юхименко [та ін.]; за заг. ред.: А.А.Мазаракі - К. :Київ.нац.торг.-екон. ун-т, 2015. – С. 477-482.
15. Жовква І. І. Моделі стратегічного партнерства // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - № 41, част. II. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2003. – С. 32–38.
16. Зайцев Ю. К. Сучасна політична економія (проблеми та інституціональне поле предмета і методології досліджень): навч. посіб. / Ю. К. Зайцев, В. С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2011. –С. 289-310.
17. Зовнішньоторговельна конкурентна політика України в умовах СОТ: [монографія] / [А.А. Мазаракі, В.В. Юхименко, О. П. Гребельник та ін.] - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – С. 34-56.
18. Кастельс М. Інформаційна епоха: економіка, суспільство і культура: пер. с англ./ Кастельс М. ; [пер. с англ.]; [наук. ред. О.І. Шкаратан]. – М.: ГУ ВШЕ, 2000. – С. 443-452.
19. Кисельов О. Л. Основні моделі та фактори структурної перебудови національної економіки // Бізнес-навігатор, 2013.-№3.- 16-23.
20. Кілієвич О. І. Економічний аналіз державної політики: навч. посібник. – К.: НАДУ, 2011. – С. 45-54.
21. Кравець В. І. Фінансова політика як складова державного регулювання економіки / В. І. Кравець // Бізнес Інформ. - 2017. - № 12. - С. 116-120.

22. Кривобок В. Ю. Економічні проблеми розвитку України за умов глобалізації // Управління розвитком, 2006. – № 5. – С. 7-11.

23. Лагутін В. Д. Економічна політика держави та ефекти її реалізації / В.Д. Лагутін // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2017. – №4. – С. 5-21.

24. Міжнародна економіка: підручник / У двох частинах.; за наук. ред. А. А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – Ч. 2. – С. 25-35.

25. Мочерний С. В., Довженко М. В. Економічна теорія: Підручник. - К.: Видавничий центр "Академія", 2004. –С. 567-580.

26. Мочерний С. В., Політична економія: Навч. Посіб. - К.: Знання-Прес, 2002. –С. 346-367.

27. Мельник А. Ф. - Державне регулювання економіки. – К.: Знання, 2004. – С. 188-229.

28. Національна економіка: Підручник. /За ред. проф., к.е.н. П. В. Круша. - К.: Каравела; Піча Ю. В., 2008. –С. 300-310.

29. Несененко П. П. Теоретичні основи економічної політики :навчальний посібник /П. П. Несененко, О. А. Артеменко, О. Є. Патлатой. – К. : ФОП Гуляєва В. М.,2019. – С. 18-32.

30. Носова О. В. Влияние глобализации на экономическое развитие // социальная экономика, 2006. – №1-2. – с. 80-86.

31. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобальних викликів : [монографія] у 2 ч./ [А. А. Мазаракі, В. В. Юхименко, Т. М. Мельник та інші; за ред. В. М. Гейця, А. А. Мазаракі. - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. –С. 350-380.

32. Рожкова Т. Інтеграція країн Євросоюзу в контексті сучасних реалій економічного розвитку // Збірник наукових праць. – Вип. 26. – К.: ІСЕМВ НАН України, 2000. – С. 216 – 223.

33. Рожкова Т. Реструктуризація економіки України в умовах трансформаційних процесів сучасного світу // Вісник Київського університету. Міжнародні відносини. Вип. 19. – К.: Київський університет, 2001. – С. 40 – 44.

- 34.** Рожкова Т. Геоелектронічні пріоритети у контексті національної безпеки України // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Київ. – 2001. - №26. – С. 58 – 60.
- 35.** Рожкова Т. Вплив європейської інтеграції на економічний розвиток України // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка – Київ. – 2001. - №29, ч. 4. – С. 52 – 54.
- 36.** Світова економіка: Підручник / А. С. Філіпенко, О. І. Рогач, О. І. Шнирков та ін. – К.: Либідь, 2000. – С. 289-340.
- 37.** Світовий ринок товарів та послуг: підручник/ за наук. ред. А. А. Мазаракі, Т. М. Мельник – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – С. 270-288.
- 38.** Семюелсон П. А. Макроекономіка: пер. с англ. / П. А. Семюелсон, В. Д. Нордгауз; Пер. С. Панчишин. - Київ: Основи, 1995. –С. 209-218.
- 39.** Старостіна А. О. Економіка зарубіжних країн : навч. посіб. / А. О. Старостіна, А. О. Длігач, Н. В. Богомаз - К. : Знання, 2009. - 455 с.: табл. - (Серія «Вища освіта ХХІ століття») – С. 15-74.
- 40.** Старостенко Г. Г., Політична економія: Посіб. для дистанц. навчання та індивід. роботи. - К.: Університет "Україна", 2004. –С. 135-140.
- 41.** Стігліц Дж. Е. Економіка державного сектора. - К.: Основи, 1998. - С. 38-45.
- 42.** Стратегія посткризового розвитку зовнішньоекономічного сектора України: монографія: / А. А. Мазаракі / Мазаракі А. А., Т. М Мельник, В. В. Юхименко [та ін.]; за заг.ред.: А.А. Мазаракі - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – С. 448-480.
- 43.** Стукало Н. В. Деякі аспекти формування фінансової політики України в умовах глобалізації // Фінанси України. - №1. - 2006 р. – С. 30-32.
- 44.** Супрун Н. А. Еволюція вітчизняної моделі корпоративного управління: монографія / Н. А. Супрун. – Київ: КНЕУ, 2009. – С. 165-172.

45. Тарханова Н. О. Глобалізація світового господарства та її вплив на економічний розвиток України [Текст] / Н. О. Тарханова // Вісник Донбаської національної академії будівництва і архітектури. – 2013. – С. 98 – 103.

46. Тігіпко С. Л. Стратегія розвитку України в умовах економічної інтеграції та глобалізації фінансових ринків // Актуальні проблеми економіки, 2004. – № 7. – с. 3-9.

47. Уманців Ю. М. Економічна політика держави за умов глобальних трансформацій / Ю. М. Уманців, О. І. Міняйло // Економіка України. - 2018. - № 9. - С. 37-49.

48. Уманців Ю. М. Макроекономічний аналіз: навчальний посібник / Ю.М. Уманців, Ю.А. Сонько, І.В. Лазебна: Київ. Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. – С. 400-420.

49. Уманців Ю. М. Механізм економічної політики: Навчальний посібник / Уманців Ю. М., Міняйло О.І., Косик В.І. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2010. – С. 28-44.

50. Чухно А. А. Сучасні економічні теорії / А.А. Чухно, П.І. Юхименко, П.М. Леоненко. – К.: Знання, 2007. – С. 59-73.

51. Шкодін І. В. Сучасні тенденції самоорганізації світової економічної системи [Текст] / І. В. Шкодін // Економіка України. – 2012. – № 9. – С. 70–77.

52. Шнипко О. Постіндустріальна глобалізація: сутність, чинники, тенденції та суперечності розвитку // Економіст, 2005. – №4. – с. 76-79.

53. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку. Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу.- К.: Києво-Могилянська академія, 2011.- С. 78-92.

54. Junus M. Creating A World Without Poverty: Social Business and The Future of Capitalism / Muhammad Junus. – New York: Public Affairs, 2007. – P. 124-130.

55. Marshall A. Industry and Trade. - L.: Macmillan, 1932. –P. 26-44.

56. Schumpeter J.A. Capitalism, Socialism, and Democracy. N.Y.: Harper & Row, 1942. –P. 300-318.

